

причетності до життя іншого, людина відчуває ілюзію самостійної дії. Цілком очевидно, що відчуття життя вимагає властивостей, які відсутні у імпотентної людини. Руйнування життя вимагає тільки одного: застосування насильства – людина мстить життю і оточуючим людям за те, що вони його обділили. Тому в даному випадку насильство є не що інше, як таке, що корениться в імпотенції і компенсуюча його агресія. Людина, яка не може створювати, хоче руйнувати.

7. *Садизм*. Це поняття трактується Е. Фроммом у більш широкому, ніж прийнято у суспільстві сенсі – як спонукання повністю контролювати будь-яку живу істоту, будь то тварина чи людина. При цьому бажання заподіяти іншому біль не є суттєвим і визначальним. Основу садизму становить імпульс повністю підпорядкувати іншу людини своїй владі, зробити його безпорадним об'єктом власної волі, стати його богом і мати можливість робити з ним що завгодно. Прагнення принизити й поневолити – лише засоби досягнення цієї мети. Психологічна ж суть садизму полягає в тому, щоб:

- змусити когось страждати;
- примусити його терпіти ці страждання;
- позбавити жертву можливості захиститися або піти з цієї ситуації;
- випробувати радість і задоволення від повного панування над іншою людиною [1, с. 123].

Необхідно відзначити, що і компенсаторне насильство і садизм є результатом прожитого покаліченого життя, його неминучим результатом. Вони можуть придушуватися за допомогою страху, страху покарання або направлятися в інше русло, сублімуючись в соціально прийнятних рамках. Однак вони можуть існувати і в латентному стані. Єдиний спосіб боротьби з цим – розвинути свої здібності і використовувати свої сили, що допоможе людині перестати бути безпорадним імпотентом, садистом і руйнівником. Тільки відносини, які допомагають знайти інтерес до життя, можуть призвести до зникнення агресивних імпульсів.

8. Архаїчна жага крові. Відображає біологічний зв'язок людини і природи: вбивство відбувається через страх власного розвитку, перетворення на людину. Цей вид насильства характерний для людини, що намагається знайти відповідь на життєві питання за допомогою деградації до до-індивідуального стану свого існування, в якому він стає твариною і таким чином звільняє себе від тягаря розуму. Кров стає есенцією життя. Пролити кров – означає відчути себе живим, сильним, неповторним, таким, що перевершує всіх інших. Е. Фромм виділяв агресивний тип людини з «експлуаторської орієнтацією», яка намагається все отримати від людей за допомогою сили і хитрощів. Відмінною його рисою є схильність до аркастичним, уїдлигим зауваженням про оточуючих [2, с. 145].

Як послідовники, так і більшість сучасних психоаналітиків не поділяють фатального погляду З. Фрейда на людську поведінку. По-перше, хоча і не заперечуючи, що людська агресивність має еволюційні і фізіологічні коріння, вони засуджують обмеженість уявлень про природу людини як про щось незмінне. По-друге, розходяться думки щодо того, чи є агресія інстинктом чи вона лише поставляє енергію, що дозволяє «Я» ефективно здійснювати «принцип реальності», долати перешкоди на шляху до задоволення інших потягів. Тому в рамках сучасного психоаналітичного напрямку вважається, що агресивність – це сила, з якою людина висловлює свою любов і ненависть до оточуючих або до самого себе. Завдяки їй вона намагається задовольнити свої інстинкти. Агресія є механізмом, за допомогою якого ці інстинктивні імпульси направляються на інші об'єкти, і в першу чергу на людей, в основному з метою їх завоювання [1, с. 56].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фромм Э. Душа человека. М.: Политическая литература, 1992. 434 с.
2. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. М.: Республика, 1994. 447 с.

С.С. Василів

к.ю.н., старший викладач кафедри ЦПП

ДО ПИТАННЯ СУДОВОЇ ЮРИСДИКЦІЇ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ

Право на судовий захист, у тому числі в порядку цивільного судочинства, можливе за умови вступу у цивільні процесуальні правовідносини з судом, як обов'язковим суб'єктом цих правовідносин, а чітка законодавча регламентація питань юрисдикції цивільних справ є однією з передумов винесення законного та обґрунтованого судового рішення у цивільній справі.

Особливість діяльності суду як органу що наділений виключним правом здійснювати правосуддя, його завдання та особливості правового статусу є підставою для виокремлення суду в окрему групу суб'єктів. Особливою властивістю суду як суб'єкта цивільних процесуальних правовідносин є те, що він повинен завжди залишатися безстороннім та об'єктивним [1; 2, с.79-80].

Виникнення цивільних процесуальних правовідносин безпосередньо пов'язане з участю суду в таких правовідносинах. Саме тому, самостійну групу суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин становлять суди як суб'єкти, виключною функцією яких є здійснення правосуддя [3, с.335-336].

До цих суб'єктів віднесені місцеві загальні суди як суди першої інстанції (ч. 1 ст. 23 ЦПК України); суди, які перевіряють законність і обґрунтованість рішень у апеляційному порядку (ст. 351 ЦПК України); та суд касаційної інстанції, яким є Верховний Суд (ст. 388 ЦПК України), а також судові органи, яким за законом здійснюють перегляд рішень, постанов, ухвал за нововиявленими або виключними обставинами (ст. 423 ЦПК України).

Перша норма частини 1 статті 6 Конвенції «Про захист прав людини та основоположних свобод» від 4 листопада 1950 року передбачає право заявника на «справедливий і публічний розгляд справи протягом розумного строку незалежним та неупередженим судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо прав та обов'язків цивільного характеру». Окремим терміном у статті 6 Конвенції, який має самостійне значення, є термін «суд, що встановлений законом». Цей термін характеризує, у тому числі, й організаційну структуру судів, включно з питаннями, що стосуються юрисдикції певних цивільних справ. У практиці Європейського суду з прав людини є окремі справи, які ілюструють вище висловлені тези, а саме – у справі «Sokurenko and Strygun v. Ukraine» (рішення від 20.07.2006р.) судом у рішенні наголошено, що на підставі раніше встановленого, словосполучення «встановленого законом» поширюється не лише на правові засади існування суду, але, перш за все, на обов'язковому дотриманні судом норм, які визначають засади його функціонування як органу правосуддя [4].

У Главі 2 ЦПК України окреслені основні засади цивільної юрисдикції. У більшості чинних нормативно-правових актів та наукових дослідженнях теоретиків права застосовуються терміни «юрисдикція», «підвідомчість», «підсудність». Дуже часто такі терміни застосовуються як синонімічні, що безумовно є помилковим підходом. Водночас у § 3 Глави 2 ЦПК України законодавець ототожнює поняття юрисдикція та підсудність при характеристиці територіальної юрисдикції цивільних справ: § 3 Глави 2 ЦПК України називається «територіальна юрисдикція (підсудність)», а окремі види такої юрисдикції називаються підсудністю – підсудність справ за місцем проживання або місцем знаходження відповідача (ст. 27 ЦПК України), підсудність справ за вибором позивача (ст.28 ЦПК України), виключна підсудність (ст. 30 ЦПК України), підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя (ст.26 ЦПК України).

Схвалення серед науковців та суддів викликали норми, що закріпили ефективні засоби уникнення таких конфліктів при визначенні юрисдикції цивільних справ, так, частиною 6 статті 403 ЦПК України визначено, що у випадках оскарження судових рішень з підстав порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикцій, справа передається на розгляд Великої Палати Верховного Суду України [5].

Законодавець у Главі 2 ЦПК України визначає види цивільної юрисдикції – предметну та суб'єктну цивільну юрисдикцію (§1 Глави 2 ЦПК України), інстанційну юрисдикцію (§2 Глави 2 ЦПК України) та територіальну юрисдикцію (підсудність) (§3 Глави 2 ЦПК України).

У частині 1 статті 19 ЦПК України визначені засади предметної юрисдикції, зокрема зазначено, що в порядку цивільного судочинства розглядаються справи, які виникають з цивільних, сімейних, земельних, житлових, трудових та інших правовідносин, окрім справ, що підлягають розгляду у порядку іншого судочинства, а також в порядку цивільного судочинства можуть розглядатися справи, що пов'язані з реєстрацією майна і майнових прав, за умови передачі справи на розгляд місцевого суду з такими вимогами.

Питання суб'єктної юрисдикції окремо у цій статті не відображено. Поняття суб'єктної юрисдикції може пов'язуватися, на нашу думку, з суб'єктивним критерієм при розмежуванні цивільної, господарської та адміністративної юрисдикцій.

Викликають зауваження і положення статей 23, 24 ЦПК України, які визначають правила інстанційної юрисдикції. Так, законодавець поширив юрисдикцію судів апеляційної інстанції і на розгляд цивільних справ по суті у випадках визначених процесуальним законодавством. (ч. 2, 3 ст. 23 ЦПК України).

Зміни відбулися і в системі судочинства, адже частиною 2 статті 19 ЦПК України диверсифіковано позовне провадження, а саме – запроваджено загальний та спрощений порядок розгляду справ у порядку позовного провадження. Зазначені зміни були очікуваними, адже у більшості європейських держав вже існує поділ позовного провадження на загальне та спрощене.

Можливість особи самостійно при зверненні до суду з позовною заявою обирати порядок розгляду справи (загальний чи спрощений) шляхом заявлення відповідного клопотання до суду (ч.1 ст.276 ЦПК України), яка є проявом принципу диспозитивності у цивільному судочинстві, створює основу для ефективного захисту прав осіб, чії права порушені (ст.13 ЦПК України), адже сама особа має можливість обрання або ж спрощеного порядку розгляду цивільного спору.

Водночас, у судах першої інстанції виникають питання при застосуванні спрощеного порядку розгляду справ позовного провадження, хоча законодавець окреслив такі критерії у частинах 4 та 6 статті 19 та статті 274 ЦПК України. Ці критерії теж неоднозначно оцінені теоретиками та практикуючими юристами, адже навіть застосування терміну «малозначні справи» викликає запитання. До прикладу, положення частини 4 статті 19 ЦПК України передбачають віднесення трудових спорів до категорії малозначних справ. Законодавець, на нашу думку, повинен був врахувати усю різноманітність трудових спорів, адже серед таких спорів є складні справи.

Поняття «малозначні справи» законодавцем застосовано вперше у цивільному процесуальному законодавстві, проте у частині 6 статті 19 ЦПК України визначені фінансові критерії «малозначності справи».

Що ж до категорії «дрібних справ», що теж віднесені до справ спрощеного позовного провадження, то ознаки таких справ процесуальним законом не визначені. Проаналізувавши положення статті 19 ЦПК України, можна дрібні справи визначити як справи, у яких ціна позову не є вищою, ніж сто розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Також до дрібних справ за логікою частини 4 статті 19 ЦПК України, можна віднести справи незначної складності, які суд у визначеному процесуальним законом порядку, визначив як малозначні. Виключення становлять справи, які можуть розглядатися судом виключно у загальному позовному порядку, наприклад, справи про визнання необґрунтованими активів та їх витребування (ст. 290-292 ЦПК України) та справи, у яких ціна позову є вищою, аніж п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Висновки. Суд є обов'язковим суб'єктом усіх цивільних процесуальних правовідносин, без якого неможливе виникнення та існування процесуальних правовідносин, а детальна регламентація у цивільному процесуальному праві питань судової юрисдикції цивільних справ є однією з передумов винесення законного та обґрунтованого судового рішення у цивільній справі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний процесуальний кодекс України. Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n7423>.
2. Цивільний процес (загальна частина): навч. посібник. – 2-е вид., доп. І перероб. Дніпро. Дніпроп. Держ. Ун-т внутр. Справ. Ліра ЛТД, 2017. 192 с.
3. Теоретичні проблеми цивільного процесуального права: підручник. За заг. Ред. М. Ясинка. Київ. Алєрта, 2016. 883с.
4. Справа "Сокурєнко і Стригун проти України" (Заяви N 29458/04 та N 29465/04) // URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/974_115?lang=ru (дата звернення: 11.12.2019).
5. Луспенік Д. Які саме і як новели цивільного процесу вплинули на судову практику // *Закон і бізнес*. №36 (1386) 08.09.-14.09.2018р.